

A rábaszentandrási evangélikus gyülekezet és templomának története

/1977. évi templomszentelési ünnepre rövid vonásokban összeállította: Hülvely Sándor lelkész/

Biztos adatunk van arról, hogy Kola János, 1608-ban már mint evangélikus lelkész működött Szentendrason. Szentandrás is a XVI. századból való evangélikus gyülekezet. Az Enyingi Törökök birtoka volt. Ugy 1620 óta pedig Telekesi Török János és felesége, a buzgó evangélikus Gersei Pethő Margit voltak Szentandrás földesurai. A szentandrás lelkészeket 1608 óta ismerjük névszerint. Akik közül kívánatos kiemelni a templom középső ajtója felett elhelyezett BORHIDAI MIKLÓS gályarabot. Emléktáblájának szövege a következő:

*„Kinek nevét kemény kőbe véstük itten:
Isten szolgája volt, nagy. erős a hitben.
Szenvedett hitéért gyötrelmes rabságot,
de halálig híven, rendületlen állott.
Földi porsátora roskadott csak össze,
Lelke példát adva él köztünk örökre.”*

Borhiday vértanusága megtermékenyítette Szentandrás egyházi életét. Itt és a szomszéd Egyed és Sobor falvakban volt bőkezű patrónusa és lelkes hitvallója evangélikus egyházának Telekesi Török István, a kuruc huszárezredes. II. Rákóczi Ferenc kormánytanácsosa.

Emléktábla jelöli azt a házat, amelynek pajtájában tartották II. József korában ismét az első istentiszteletet. Kiváló tudós lelkészünk volt ekkor Edvi Illés Péter, a gályarab családjából.

Emlék tábla jelöli Kiss János püspök szülőházát, melyet Garay János külön versben énekelt meg. Kis János szuperintendens szülőháza” címen, amelyet itt ismertetek:

*„Eljártok a kis ház előtt...
Nincs rajta, amit lássatok,
Hanem ha azt, hogy milyenek
Hazánk földjén a porlakók.*

*Öreg gazdája gondosan
Vetette földbe a magot:
Magvából ette kenyerét,
Szárából háztetőt kapott.*

*Ki hinné, hogy itt egykoron
Aranynál drágább kincs vala?
KISünk itt látta a napot,
A szép, a jó apostola.*

*Ő is vetett el magvakat...
Egy holdon földébe hulltanak
Gyümölcsiből jelen s jövő
Dus aratást tartandanak.”*

Irodalmunk vezére: Kazinczy Ferenc így ír róla: „Verselésünk e nemében Kis Himfyvel és Berzsenyi barátjával azt a tetőt érte el, mely íróink által meghágva nem volt.” Kölcsey is teljes elismeréssel szól: „Állhatatosan hiszem, hogy Kis az elsőrendű magyar költők számokba tartozik.” Kis János amikor a vallása fényénél felismeri az ő egyéni erőit, akkor ezeket az erőket gyümölcsözteti is nemzete javára. Igazi evangélikus demokráciával terjeszteni akarja minél szélesebben a tudást, s ezzel az egész népünk lelki világát fejleszteni.

*„Nemzetemet lobogó szívvvel, lángolva szeretvén
S látván, hogy vakság éji homálya fődé,
Ész fáklyájával hon földjén nyujtani világot*

S terjengetni dicső fényt igyekeztem egén.”

Nem írói babér koszorúja csábitja őt, hanem hivatásérzet lelkesíti, amikor azt mondja egyszer: legjobb volna elhallgatni de – Trahit sua quemque voluptas – mindenkit visz a maga kedvtelése, „és viszi őt istenfélelme, lelkiismerete azon a pályán, amelyet neki az ő világának munkálásában kijelölt az Isten.

Ugy érzem, ennyivel tartozom rövid vonásokban ismertetni evangélikus gyülekezetünk multját.

A templom története

Emléktábla jelöli Szentandráson azt a házat, amelynek pajtájában tartották II. József korában az első istentiszteletet.

II. József 1781-ben amikor kiadja a türelmi rendeletet, megengedi, hogy ahol 100 család együtt van s képesek lelkészt s tanítót fenntartani, ott építhetnek templomot és iskolát, lehet, papjuk és tanítójuk.

Mintegy varázsütésre feléledtek a szentandrásiak, a türelmi rendelet vétele után már 1782-83-ban folyomodik a gyülekezet Sopron vármegyéhez: engedje meg nekik új templom felépítését, lelkész és tanító meghívását.

1783-ben elkészítik az összeírást. Ekkor azonban a mai egyházközség területéhez közel lévő községek közül már csak Szentandrás és Soboron együtt volt annyi evangélikus család, amennyit a törvény megkívánt. Szentandráson 68, Soboron 23 család volt, ekkor ehhez csatlakozott még az árpási 9 család. Így nyerhettek engedélyt a gyülekezet felállítására és a templom felépítésére. Az engedély elnyerése után a szentandrásiak hivatásos lelkészei nem tudták bevárni, míg megépül templomuk, ezért Gáncs János kezdte meg az evangélikus istentisztelet tartását. Az első 1783 dec. 19-én advent 4. vasárnap Perlaky Dávid superintendens tartotta. 1784. évben megkezdődött a templomépités is ezen a helyen, ahol most áll.

A türelmi rendelet által köteleztetve, Festetich Ignác Egyed földesura adott telket. 1785-ben el is készült a templom, torony nélkül, a türelmi rendelet által köteleztetve, mely így szólt: „*A magánvallásgyakorlatokat a nyilvánostól, amely egyedül az uralkodó vallást illeti meg, harang és torony hiánya különbözteti meg, továbbá, hogy az utca felől nem lehet a templomba bejárás, egyébként a papok minden egyházi funkciót elvégezhetnek.*

Még ugyanezen évben királyi rendelet megengedi a harangozást, s egyuttal kimondja, hogy ha a harangot erőszakkal elvették valamely felekezettől s annak használatára vonatkozólag megegyezni nem tudnak, akkor a harang visszaadandó annak a felekezetnek, akié eredetileg volt. Noha az evangélikusok a harang feliratával is igazolták, hogy a harang az ővék volt, annak használatától eltiltották. Illyés Péter lelkész így panaszkodik abban az időben: „*Nehéz az alattvalónak királyával, a jobbágnak földesurával törvénykedni, mert bár igaz legyen ügyük, bajok is, habár egészbe el nem vettetik is dolgok, vagy más módot keres annak véghezvitelére, vagy abba hagyja a dolgot mivel sokára halasztatik az, úgyhogy a szegény elunja várni annak véghezvitelét.*”

Majdnem 9 évtized telt el míg végül 1870-ben felépíthették a tornyot. Gróf Battyány Géza az akkori földesur, faragott követ adott hozzá.

Majd 1906-ban nagy költséggel kívül-belül újjáépítette gyülekezetünk templomát.

1908-ban csináltatta meg a toronyórát, 740 Korona toronyóra-alapból, melyhez a község 200 Koronával járult hozzá.

1927-ben a templom rozoga tetőszerkezete helyett készítettett ujat a gyülekezet és cserép helyett palával fedette be.

1960-ban a templom kívül belül tatarozva. A kőműves munkálatok azonban csak foltozások voltak, meszelt felülettel. A javítások, nem a vonatkozó előírások szerint történtek, mivel sem a teljes laza felület eltávolítása, sem a hézagok kitisztítása nem történt meg. Található volt a falon mészhabarc, javított mészhabarc, /annak többféle változata/ valamint cementhabarc. Mindez elősegítette a hatványozott rongálódást. A felsoroltak miatt a homlokzatvakolat mállott, omladozott. Rongálódási foka cca. 75 %-ra volt tehető.

Jelenleg a teljes vakolati felület el lett távolítva, a hézagok kitisztítva – alapos nagyon becsületes munka – megfelelő kezelés után új vakolattal felújítva.

Kőműves építőipari munkabér	:	68022,13 Ft.	
Szükséges anyag	:	21384,22 Ft.	
Ill. bélyeg	:	<u>680,-- Ft.</u>	90086,35 Ft
Toronysisak festése	:	11200,-- Ft.	
5% ill.	:	50,-- Ft.	
Szükséges anyagért	:	<u>5401,20 Ft</u>	17161,20 Ft

Toronyóra új tábla

óraszerkezet felújítása:

szükséges anyag /lelkész csinálta/ :
 364,20 | 364,-- Ft |

Zsalus toronyablak felújítása 39 db új vaslemez beépítése, elhajolt lemezek egyengetése. /lelkész végezte/ Ifj. Kiss József hegesztette.

Luther-Rózsa /lelkész készítette/

anyag :
 320,60 | 320,60 Ft |

Csatornák templom és lakásnál 152 m lelkész munkája

szükséges anyag :
 3216,-- | 3216,-- Ft |

Templomajtók felújítása, festése záruk felújítása, ablakok üvegezése, ajtóküszöbök betonozása és padlózása. /lelkész végezte/

szükséges anyag :
 2972,53 | 2972,53 |

Torony belső terébe padlózáshoz

anyag fűrészáru :
 1702,40 Ft | 1702,40 Ft |

Harangvillamosításhoz anyag
 : | 865,67 | 865,67 Ft |

Fuvarok
 : | | 1787,50 Ft |

Összesen:

 118476,45 Ft |

Templomtatarozásra bevétel:

Gyülekezettől felajánlás :
 123840,-- Ft |

415 lélekszámú gyűl.

280 egyházfenntartói járulékot fizető.

Adományok 3000.-, 2000.-, 1000.-, és

100.- Ft között mozogtak.

Névtelenül /levélben/ :
 17000,-- Ft |

Előző évekről név szerinti

adományok, konfirmáció

alkalmával stb.	:	5100,-- Ft	
1977 évi Szeretetvendégség adománya	:	8533,-- Ft	
L.V.Sz-től	:	15700,-- Ft	
Kamat Taktól	:	6720,70 Ft	
Győr-Soproni egyházmegye Gyülekezeti segélytől:		<u>10000,-- Ft</u>	
Összesen:		186.893,70 Ft	186.893,70 Ft
Összes bevétel:		186.893,70 Ft	
Összes kiadás:		<u>118.476,45 Ft</u>	
maradvány:		68.417,25 Ft	

Vannak még elmaradott munkák. Karzatfeljáróknál, toronyban, és a templom belső falának felújítása.

Nem hagyhatom figyelmen kívül a gyülekezet társadalmi munkáját, melyet úgy végeztek a résztvevők, hogy munkahelyükön szabadságot kértek, hogy kivehessék részüket a segítő munkában.

A kőműves munkálatoknál mely 40 napig tartott, naponta 2-3 ember segédmunkásként nehéz munkát végzett. Sok fiatal gyermek /ifju/ hihetetlen munkabírással tudott segíteni. Vegyes házasok, hiveink közül 70 éves öregek végeztek vagy küldtek maguk helyett segítő munkaerőt.

40 munkanap 80 ember végzett segítő munkát, ami ha ki kellett volna fizetni kőműves munkánál 13600,-- Ft

Ebéd, kosztolás 3000,-- Ft

Asszonyok utcakapu lefestése

Anyagbeszerzésért számtalan autófuvar. /lelkész végezte/

Kőműves mesterek szerzésétől kezdve a toronyfestők után után kutatva, sok gond emésztődés, és nagyon fárasztó munka.

Csak a kőműves munka kezdetétől számítva mindmáig, micsoda kegyelem Istentől, hogy munkálkodni tudtam nagyon egyedül segítség nélkül.

Mindezt legyen áldott Istenem, hogy erőt adott, fáradt vagyok, de kis halk öröm most simogatja szívemet. Most mintha hallanám Uram szavát: „Jól vagyon, jó és hü szolgám...” Nekem az is elég, ha csak Ő mondja, mert Ő még nálamnál is jobban tudja, mit tettem én ezért a gyülekezetért. Nagyon jól esett presbiter testvéreimnek megjelenése a lelkészi irodában, tegnap este amikor is elismerésüket fejezték ki munkámért.

Most én is Isten iránti hálával köszönöm gyülekezetünknek áldozatkészségét, a példás anyagi áldozatot, presbitereknek és gyülekezeti tagoknak mind azt a munkáját melyet vállaltak. Köszönöm, a névtelen adakozók lelkészüik iránt érzett bizalmát, amikor levélben küldték el adományait számomra még ma is rejtélyes okoknál fogva. Köszönöm, mindazoknak bizalmát, megbiztak bennem. Ugy érzem jó a lelkiismeretem, mert velem volt Istenem.

Végezetül szomorú szívvel, mert halottról kell megemlékezni, jelentem közgyűlésnek, hogy harangvillamosításra özv. Varga Jánosné szül. Balázs Jolán volt pápai lakos, falunk szülötte 27.495,90 Ft-ot tiszta hagyatéki értékben takarékbetétben örökségül adott. Ha az elkezdett munka készen lesz halála után is a harangozónk.

Bizony van okunk ez örömnepén, hálát adni Istennek mindazon jótéteményért melyet gyülekezetünk tett templomáért, mely jótéteményről még a halott is beszél.

Isten iránti hálával köszönjük meg az LVSz és a Gyülekezeti Segély gyülekezetünk iránt tanúsított segélyező készségét. Jó biztatás volt számunkra, hogy Országos Közegyházunk segítő készségét éreztük.

Nagyon nagy hálával köszönöm meg Püspök urnak 1975 őszén a gyülekezet presbitereivel való találkozását, mert akkor született meg a bátor elhatározás, hogy templomunk nem hagyjuk elkopni.

Ilyenkor emlékek sorakoznak, mikor mindenkinek mindent meg akarunk köszönni. Köszönettel milyen boldogság utolérni az élőt és milyen fájdalom, mikor már nem lehet. Weltler Rezső esperesre gondolok, Ő is gyülekezetünket lelkesítő beszédével, igehirdetésével segített minket.

Ilyen gondolatokkal emlékezünk a templom tatarozás elmúlt idejéről. Mintha figyelmeztetne a jelen az örömben is, hogy amit megtehetsz ma ne halaszd holnapra. Mindent úgy végezzünk, hogy legyen áldott nyomunk a jövőben.

Kérem Istent, hogy tegye áldottá e felújított templom minden istentiszteletét, hogy a rábaszentandrási gyülekezet lélekben is a szépet, kedveset találja meg istenfélelemmel.

Erős vár a mi Istenünk!